

Comerç Amic sense Barreres (CASBA).¹

L'experiència dels barris del Casc Antic, Sants i la Marina

Sandra Bestraten², Neus Tormo³, Clara Santamaria⁴, Ferran Urgell⁵

Paraules clau: Accessibilitat universal, aprenentatge i servei, sensibilització, diversitat funcional

CASBA és un projecte de sensibilització i formació de l'alumnat d'arquitectura que promou la millora de l'accessibilitat del comerç de proximitat i afavoreix la participació i l'autonomia de les persones amb diversitat funcional. Per aconseguir aquest objectiu, s'engega un projecte innovador que enllaça molts agents que es posen a treballar conjuntament. A l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, s'incorpora el mètode de l'aprenentatge i el servei com a eina fonamental per apropar l'alumnat a les realitats socials més pròximes. L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD) assumeix la funció de coordinar les entitats de persones amb discapacitat dels barris en estudi, les associacions de comerciants, la universitat, l'Ajuntament de Barcelona, amb els districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc, la Direcció de Comerç i Mercats i l'Institut de Paisatge Urbà, i de promoure la cooperació en el projecte. L'acord és altruista, però la satisfacció personal permet millorar l'aprenentatge de l'alumnat i el compromís de totes les persones implicades en la difusió dels beneficis d'afavorir l'accessibilitat per a tothom. Després de quatre anys en marxa, el projecte CASBA ha dut a terme una prova pilot d'implementació de les millores gràcies a incentius econòmics procedents de l'Ajuntament de Barcelona.

---

1. Promogut per l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD), la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), entitats de l'àmbit de la discapacitat i els districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc.

2. Professora d'arquitectura de l'ETSAB-UPC.

3. Tècnica de Comerç del Districte de Sants-Montjuïc.

4. Tècnica de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD).

5. Tècnic de l'IMPD.

Presentació

CASBA té com a objectiu principal la formació i la sensibilització dels actors pel que fa a l'accessibilitat, a fi de millorar l'aprenentatge de l'alumnat d'arquitectura sobre aquest tema, sensibilitzar els comerciants, millorar l'accessibilitat dels comerços, promoure la participació de les persones amb diversitat funcional, implicar el personal tècnic municipal i conscienciar la població en general de la importància de garantir aquest aspecte a la ciutat.

La primera edició del projecte es va dur a terme el curs 2013-2014 i enguany se'n fa la cinquena edició. S'ha estudiat trams dels barris del Casc Antic, Sants i la Marina. Es parteix de l'acord de col·laboració entre els diversos actors del projecte.

L'activitat es duu a terme durant un curs universitari a partir d'una sèrie d'activitats desenvolupades en quatre fases. Durant el primer quadrimestre, se n'executen les tres primeres: formació i sensibilització, recollida de dades i, finalment, anàlisi i presentació de resultats. Durant el segon quadrimestre del curs, es duu a terme la quarta fase, que comprèn la memòria del projecte, l'avaluació i la reprogramació.

La metodologia emprada per garantir la formació de l'alumnat és l'aprenentatge servei (ApS). L'ApS és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulad, on l'alumnat es forma i, alhora, treballa en necessitats reals de l'entorn per millorar-lo.

Des de l'any 2004, l'ETSAB imparteix l'assignatura optativa d'habitatge i cooperació. Aquesta matèria forma

en accessibilitat les promocions de professionals de l'arquitectura i empra la metodologia d'ApS. Les primeres ciutats on s'ha aplicat són Tarragona, Calafell i Vilanova i la Geltrú. El projecte "Tarragona accessible" va crear una exposició, finalista en els Premis Accés de la Fundació Salas l'any 2007.

A partir del curs 2013-2014 i del projecte CASBA, l'alumnat de l'ETSAB analitza carrers de la ciutat de Barcelona amb la metodologia d'ApS (Escofet, Anna; Fuertes, Teresa). Visita el recorregut escollit a cada barri per les entitats de persones amb discapacitat, les associacions de comerciants i els districtes, i l'analitza des d'una òptica nova per a l'alumnat: la seva adequació per a persones amb diversitat funcional. Estudia la via pública i els equipaments públics i privats, especialment els comerços, i proposa millores assolibles. L'objectiu és trobar la manera més senzilla d'adaptar-los, amb la qual cosa es fa aquest retorn social de la seva formació.

Adicionalment, s'organitzen activitats conjuntes entre les entitats de persones amb discapacitat i l'alumnat, per fer que prenguin consciència de les necessitats que hi ha pel que fa a accessibilitat, entenguin el motiu de la normativa i augmentin la seva sensibilització, alhora que produeixen un impacte en la resta d'interventors.

Per animar que es facin les millores proposades als comerços, s'ha dut a terme una prova pilot a l'eix comercial de Creu Coberta durant el curs 2016-2017.

1. El context de partida

El dret a l'accessibilitat queda recollit en la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb

discapacitat, aprovada el 13 de desembre de 2006 per l'Assemblea General de l'ONU i ratificada per Espanya el 28 de novembre de 2008. Aquella mateixa data, l'Ajuntament de Barcelona va manifestar el seu compromís amb el desplegament dels drets recollits a la convenció i va encarregar-ne el seguiment de la implantació a l'IMPD. Aquest compromís de la ciutat de Barcelona és ara plenament vigent (vegeu la mesura de govern per a l'elaboració del Pla d'accessibilitat universal de Barcelona 2018-2026, pàg. 3).⁶

La convenció detalla conceptualment el principi de l'accessibilitat a l'article 9:

“A fi que les persones amb discapacitat puguin viure independentment i participar plenament en tots els aspectes de la vida, els estats part han d'adoptar mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a l'entorn físic, el transport, la informació i les comunicacions, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic, tant en zones urbanes com en rurals.”

En els seus articles 2 i 5.2, defineix la necessitat de fer els ajustos raonables necessaris per promoure la igualtat i eliminar la discriminació de les persones amb discapacitat.

Les dades, a 31 de desembre de 2016, ens indiquen que la població de Barcelona amb discapacitat reconeguda⁷ representava el 8,13% (132.133 persones) respecte al total

de la població de la ciutat (1.625.137 persones), i aquestes persones han d'exercir el seu dret a participar de la ciutat en les mateixes condicions que la resta.

Però, com indica la mesura de govern per a l'elaboració del Pla d'accessibilitat universal de Barcelona 2018-2026:

“L'accessibilitat universal és un element d'intervenció en l'activitat urbana que afavoreix l'autonomia personal i la qualitat de vida del conjunt de la ciutadania. Una ciutat accessible és una ciutat inclusiva per als infants, per a les persones grans, per a les persones amb diversitat funcional, per al conjunt de la ciutadania que algun període de la seva vida pugui tenir alguna discapacitat. L'accessibilitat universal incorpora elements d'autonomia personal en la vida de la ciutat de què, en definitiva, pot gaudir tota la població de Barcelona.”

Així, l'accessibilitat és un dret que cal garantir per a tothom, ja que les nostres capacitats funcionals varien

---

6. El maig del 2017, l'Ajuntament de Barcelona va aprovar la mesura de govern per a l'elaboració del Pla d'accessibilitat universal de Barcelona 2018-2026.

7. El concepte de discapacitat està en evolució constant. Al maig del 2001, l'Assemblea Mundial de la Salut va aprovar la Classificació internacional del funcionament de la discapacitat i de la salut (CIF), que va superar l'aprovada l'any 1980. Inclou els principis d'interacció entre la persona i l'entorn i la integració psicossocial. Una determinada discapacitat està produïda per la interacció entre la "deficiència", la limitació en l'activitat i la restricció en la participació. Posteriorment, les noves perspectives van introduir els conceptes de qualitat de vida i vida independent, en què la discapacitat és el resultat de la manca d'adequació entre la persona i l'entorn. Finalment, el Fòrum per a la Vida Independent (2005) va introduir el concepte 'diversitat funcional': les funcions i les capacitats de les persones, com altres components dels éssers humans (sexe, ètnia, etcètera), són diverses.

en les diverses etapes del cicle vital i ens poden quedar afectades temporalment o permanentment en qualsevol moment. Suposa comoditat i seguretat per a tothom: adults amb cotxets, gent gran, persones que porten pes o amb dificultats d'orientació o amb poc domini de la llengua, etcètera.

Hi ha una normativa d'accessibilitat estatal i autonòmica que tradueix aquest dret en obligacions que cal complir, però la seva aplicació és complexa i novament hi apareix el concepte interpretable d'ajustament raonable. A Catalunya s'han creat uns criteris d'aplicació de la normativa: els establerts a la Taula d'Accessibilitat a les Activitats a Catalunya (TAAC), per harmonitzar criteris d'aplicació als establiments d'edificis existents on s'exerceixin activitats d'ús públic.

Barcelona ha estat i és una ciutat referent en l'àmbit de l'accessibilitat. Gràcies a la intervenció dels governs de la ciutat i a la participació de les persones amb diversitat funcional⁸, cada cop hi ha més consciència de la necessitat de resoldre l'accessibilitat a la ciutat com un dels requisits per fer-ne un espai real d'inclusió.

Però encara ens trobem amb dificultats: d'una banda, hi ha zones que són difícils d'adaptar, però també ens trobem amb actuacions fetes en el passat, quan l'accessibilitat no era una prioritat, amb intervencions no ben resoltes en què petits detalls, com un graó a l'entrada d'un local o un passamà inadequat, dificulten l'accés.

La manca de solucions d'accessibilitat tant física com comunicativa deriva en el fet que moltes persones quedin

discriminades en no poder entrar en un espai per les barreres físiques o no poder accedir a una informació —no accessible per a persones amb discapacitat sensorial, per exemple⁹—, i això n'impedeix la participació completa en la vida pública i, en molts casos, comporta l'isolament.

El comerç de proximitat, el comerç de barri, habitualment s'ha considerat com un nus de la xarxa relacional dels veïns i veïnes, una capacitat que s'ha fet valer des de l'Ajuntament de Barcelona, com demostra la línia segona de la mesura de govern “Estratègia de reforç i projecció del comerç a Barcelona 2017-2019”, que se centra en el comerç de proximitat de Barcelona, el model que cal preservar i enfortir. Aquesta funció és molt important per a les persones amb discapacitat, l'accessibilitat del qual té un impacte directe en la seva qualitat de vida.

2. Inici i arrelament del projecte CASBA

En aquest context va néixer el projecte CASBA l'any 2013, fruit de la trobada entre la Comissió de Persones amb Diversitat Funcional del Casc Antic (la Comissió), l'ETSAB i el Districte de Ciutat Vella per analitzar l'accessibilitat del barri.

Les persones de la Comissió van detectar des que es va crear, l'any 2010, que, si bé el seu barri (el Casc Antic)

---

8. L'any 2011, la ciutat de Barcelona va quedar finalista al premi de la Comissió Europea Premi Europeu a la Ciutat més Accessible.

9. Aquesta situació no té connotacions únicament quant a l'atenció dels drets bàsics de les persones, sinó també pel que fa al comerç. Tal com assenyalava Barry Ginley, si desatens una part de la societat, t'estàs autolimitant l'oferta. (<http://holadesignforall.com/barry-ginley-disability-and-access-officer-at-the-victoria-albert-museum-in-london/>).

i la ciutat eren altament accessibles, encara hi havia molts aspectes per resoldre tant en la via pública com en equipaments i, especialment, als comerços¹⁰. L'any 2013, l'interès per estudiar el barri els va apropar a l'ETSAB. Partint de la trajectòria prèvia de tots els agents, va sorgir el projecte CASBA.

L'any 2014, el Districte de Sants-Montjuïc, a partir de la demanda ciutadana rebuda perquè es promogués una millora en l'accessibilitat dels comerços d'una àrea específica, va valorar incorporar al projecte l'eix comercial de Creu Coberta, que ja havia executat accions de millora pel que fa a l'accessibilitat dels seus comerços en una iniciativa pròpia.

Es va acordar transferir la metodologia CASBA a Sants per poder fer la diagnosi de l'eix i, com a prova pilot, el projecte va ampliar la seva intervenció oferint suport als comerciants que volien implementar les millores. Es va oferir suport tècnic i es van cercar subvencions als departaments municipals com a base per establir un treball transversal entre departaments municipals. Les obres subvencionades finalment es van implementar entre el 2016 i el 2017. L'experiència està en procés d'avaluació. Es continua aplicant la metodologia de diagnosi i sensibilització CASBA a diversos eixos del districte.

Amb totes les seves accions, el projecte cerca animar el teixit comercial a anar més enllà de les obligacions legals mínimes establertes per a cada tipus d'establiment comercial. Proposa solucions orientades a eliminar qualsevol tipus de barrera per poder oferir un servei de

qualitat i adequat a les necessitats de les persones amb discapacitat, la qual cosa pot ajudar el comerç a ampliar la seva clientela potencial i garantir al conjunt de la ciutadania una experiència de compra més confortable, segura i agradable. En relació amb la via pública, el projecte planteja que l'accessibilitat va més enllà de la vorera i ha de vetllar per enllaçar tota la cadena, de la qual el comerç és un nus essencial per garantir l'autonomia en la vida quotidiana.

3. Disseny bàsic del projecte

S'inicia el curs acadèmic amb diverses classes teòriques sobre accessibilitat. La normativa s'explica fent un esforç important per garantir la comprensió del perquè de cada mesura per tal que els estudiants, com a arquitectes del futur, vagin molt més enllà de complir unes normes i centrin la creativitat a innovar en l'adaptació funcional dels espais.

Aquesta formació es complementa amb un seguit d'accions que tenen la finalitat de reforçar els aprenentatges i van a càrrec del projecte CASBA. De manera seqüencial, les entitats de persones amb discapacitat o les associacions comercials visiten l'alumnat a la classe i els expliquen en primera persona el que els suposa l'accessibilitat universal en la seva vida quotidiana. Això permet parlar en profunditat i conèixer les discapacitats físiques,

---

10. L'enquesta que es va fer al sector comercial, des de la Direcció de Comerç de l'Ajuntament de Barcelona, mostra, a la pàgina 48, que el 38,4% dels comerços enquestats van manifestar no tenir cap graó, i el 22,8% van indicar que la porta d'obertura tenia una amplada inferior a 70 cm.
http://comerc.bcn.cat/sites/default/files/arxius/r15006_sector_comerc_informe_web.pdf

visuals, sensorials, intel·lectuals i de trastorn mental, i els requeriments de cadascuna en el disseny universal dels espais, així com la complexitat, la confluència i les divergències dels requeriments de cada necessitat. Aquesta acció és determinant per comprovar el paper clau que té l'arquitectura a l'hora de garantir l'autonomia i la vida independent de tota persona, més enllà de les seves capacitats. Aquest dia, les persones amb discapacitat fan d'ensenyants i donen resposta a molts dubtes.

A continuació, es fa una sortida col·lectiva al carrer. En companyia, en tot moment, de persones amb diversitat funcional, l'alumnat viu en primera persona què representa anar pels carrers de la ciutat amb cadira de rodes o bastons per a persones cegues. El coneixement mutu permet establir relacions de confiança que facilitaran poder recórrer a l'ajuda de la Comissió quan els calgui.

Figura 1. Visita de l'alumnat i les entitats de persones amb discapacitat al recorregut. Barcelona, curs 2013-2014

Les visites conjuntes tenen molta repercussió als mitjans de comunicació i ajuden a donar visibilitat a les dificultats del dia a dia de les persones amb discapacitat. Durant tota l'assignatura es fa conscient l'alumnat que, amb la seva tasca, fan d'altaveu.

Posteriorment, es proposen millores d'un tram de carrer, d'un equipament o de quatre comerços. Es fa un aixecament dels plànols de la botiga o l'equipament, se n'analitza l'accés i la circulació interior, així com la funcionalitat del mobiliari i la senyalització, per donar una proposta concreta de com adaptar l'espai de la manera més senzilla. Aquest treball permet a l'alumnat fer front a un encàrrec real i acostar-se al món professional des d'un vessant més social.

En aquest període, es poden plantejar altres activitats de sensibilització, com la Ruta de Comerç Accessible que es fa al Casc Antic per incorporar, al mapa Barcelona + Sostenible, els punts trobats l'any anterior com a accessibles. Així es dona publicitat als comerciants que tenen un comerç accessible i es fa una altra acció d'altaveu.

Al mes de gener, en acabar l'assignatura, tota la feina feta es torna al barri en un acte en el qual l'alumnat, les persones amb diversitat funcional, els comerciants, els districtes i l'IMPD es retroben. Els comerciants, els propietaris dels edificis i els tècnics municipals reben la fitxa-solució del seu espai.

Com a agraïment per la tasca feta, s'ofereix a l'alumnat una representació artística de companyies inclusives, en la qual participen persones amb discapacitat.

Figura 2. Presentació al barri de la Marina de la feina feta per l'alumnat. Barcelona, curs 2016-2017

El segon quadrimestre se centra el treball intern en el projecte: elaboració de la memòria, avaluació del projecte i redefinició. S'informa les entitats i els departaments municipals col·laboradors dels resultats del projecte i se cerca la possible aplicació de les millores proposades. Entre els diversos actors se suggereix la nova ruta que caldrà analitzar el curs que ve.

4. Objectius

El projecte CASBA té com a primer objectiu sensibilitzar i formar en accessibilitat, tant pel que fa a les actuacions a l'espai públic com al teixit comercial. Aconsegueix incidència en quatre línies, en les quals es marca els objectius específics següents.

4.1. Apoderament de les persones amb diversitat funcional

- Donar visibilitat a l'expertesa en accessibilitat de les persones del col·lectiu.

- Promoure la participació activa de les persones amb discapacitat al barri i a la ciutat.

4.2. Coneixement de la situació, definició de solucions viables i, si és possible, execució

- Dur a terme una anàlisi tècnica exhaustiva de l'accessibilitat física i comunicativa de la via pública i dels equipaments públics i al teixit comercial.

- Estudiar la cadena d'accessibilitat entre la via pública i el comerç als trams analitzats.

- Proposar millores pel que fa a l'accessibilitat i cercar les solucions més assequibles.

- Presentar les anàlisis i els resultats a les entitats responsables públiques i privades.

- Dur a terme les actuacions concretes proposades als comerços analitzats i oferir els suports necessaris.

4.3. Formació de l'alumnat

- Eliminar prejudicis i barreres en relació amb les persones amb diversitat funcional.

- Aprendre les necessitats diverses de les persones amb discapacitat en l'arquitectura.

- Dissenyar d'acord amb l'accessibilitat universal i proposar solucions tècniques de manera normalitzada, segura i eficient, al servei de les persones.

- Estimular les habilitats comunicatives amb els clients destinataris i la ciutadania.

4.4. Sensibilització

- Sensibilitzar els diversos col·lectius: ciutadania, comerciants, administració i sectors professionals (arquitectura, construcció, manteniment, gestió pública, etcètera).

- Afavorir la participació social de l'alumnat, a partir de l'ApS.
- Materialitzar l'estratègia de responsabilitat social de la UPC.

5. Col·lectius beneficiaris del projecte

CASBA té l'efecte d'incidir conjuntament en col·lectius beneficiaris diversos:

- L'alumnat d'arquitectura, que es forma en profunditat en matèria d'accessibilitat.
- Les persones amb discapacitat i les seves entitats, per a les quals l'accessibilitat és vital.
- El conjunt de persones que viuen, treballen i deambulen pels carrers del barri, ja que l'accessibilitat és un benefici per a tothom.
- El col·lectiu de comerciants del barri, que reben l'anàlisi gratuïta del seu comerç.
- Tècnics i òrgans polítics del districte, ja que els ajuda a prioritzar les actuacions.

6. Metodologia del projecte

6.1. Etapes de desenvolupament del projecte en cada curs

1. Definició i formació

- Renovació del conveni de col·laboració: establiment de sinergies entre els agents implicats.
- Formació de l'equip de treball: cicle de formació en l'àmbit de l'accessibilitat amb l'alumnat.
- Experiència en primera persona: recorregut amb l'alumnat assegut en una cadira de rodes o amb bastó de cec i antifaç, en companyia de persones amb diversitat funcional.

2. Recollida de dades

- Anàlisi de quatre comerços o d'un tram de carrer o un equipament cada grup de dos.
- Generació de la documentació: aixecament planimètric amb l'avaluació de les barreres arquitectòniques i proposta de millora; presentació amb imatges on es descriuen algunes recomanacions de millora.

3. Anàlisis de resultats

- Anàlisi de l'accessibilitat als carrers, en què es valori la facilitat o la dificultat tècnica i econòmica de la solució.
- Anàlisi de l'accessibilitat als comerços i equipaments, de la mateixa manera.
- Lliurament als comerciants i a l'Administració de les fitxes i els plànols.
- Presentació al barri i a l'Administració de la feina feta i les conclusions. Festa de cloenda.

4. Memòria i Avaluació

- Elaboració de la memòria del projecte, amb incorporació de l'anàlisi dels interventors.
- Avaluació dels resultats.
- Aplicació de millores al procés o als instruments de recollida de dades.
- Valoració de possibles noves rutes per estudiar. Definició de l'àmbit de treball per al proper curs.

Prova pilot

- Creació de l'equip de projecte que implementarà les ajudes i les millores, amb la col·laboració d'un arquitecte o arquitecta que doni suport als comerciants.
- Anàlisi de les fitxes i proposta als comerciants de l'eix

Creu Coberta, cercant els comerços que volen implantar les millores.

- Valoració del pressupost i sol·licitud de la subvenció.
- Coordinació i seguiment de les obres.
- Avaluació de les dades i els resultats.

6.2. Lideratge i participació dels diversos actors

CASBA està impulsat per diversos agents dels districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc, i per la universitat, però és l'IMPD qui lidera el projecte de manera col·laborativa.

L'esquema sintetitza l'univers d'actors implicats en el projecte (figura 3).

Destaquem la participació dels membres de la Comissió de Persones amb Diversitat Funcional del Casc Antic, integrada, entre altres, per la Residència Vigatans de la

Fundació APIP-ACAM, l'Associació Amputats Sant Jordi, Associació d'Oci Inclusiu Sarau, i també dels membres del Consell Sectorial de Persones amb Discapacitat del districte de Sants-Montjuïc: AICE, Fundació Hospital Sant Pere Claver, Dincat, Esclat, Fundació Pere Mitjans i, finalment, l'Assemblea per la Diversitat.

6.3. Recursos

El projecte compta amb recursos econòmics, humans i materials.

Els recursos econòmics són els següents:

- Dos becaris d'arquitectura a càrrec dels districtes participants per donar suport a l'ETSAB, a la Comissió i a l'IMPD.
- Espectacle per celebrar el final de projecte, a càrrec dels districtes.
- Mesures d'accessibilitat als actes, per part dels districtes.

Figura 3. Actors implicats en el projecte CASBA

Els recursos humans del projecte són els següents:

- Una professora de l'ETSAB-UPC.
- Voluntariat, membres de les entitats de persones amb discapacitat.
- Tècnics dels departaments municipals.
- Persones vinculades als eixos comercials i els botiguers mateixos.

Finalment, els recursos materials inclouen el material per elaborar la memòria i algun taller de sensibilització.

7. Resultats

- Com a projecte centrat en la metodologia d'aprenentatge servei, comprovem com, a la pràctica, tots els actors hi guanyen.

- Pel que fa a l'alumnat d'arquitectura, els guanys són donar servei a la societat i comprendre la normativa d'accessibilitat d'una manera més pràctica i eficient.

- Els guanys de les persones amb diversitat funcional són poder oferir la seva expertesa sobre accessibilitat per reforçar l'apoderament del col·lectiu; fer-se veure com a clients dels comerços i els equipaments públics; sensibilitzar pel que fa a les actituds cíviues que faciliten l'accessibilitat, i aconseguir més impacte mediàtic de la seva problemàtica.

- La visita de l'alumnat al barri i l'acte de cloenda han estat publicats en premsa escrita a *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia*, l'agència Europa Press, el *Diari Digital de Barcelona*; també a la televisió, a BTv i 8TV, i a la ràdio, a Ràdio Nacional d'Espanya i RAC 1. També ha aparegut

als webs corporatius de la UPC, de l'IMPD, del Districte de Ciutat Vella i del mapa Barcelona + Sostenible. Alhora, s'ha presentat a diferents jornades.

- Per als comerciants, els guanys són conèixer la conveniència d'aplicar la normativa d'accessibilitat, tenir una proposta arquitectònica concreta, potenciar la implementació d'obres de millora en l'accessibilitat com a prioritat, i potenciar el comerç de proximitat com a alternativa a les grans superfícies comercials, que sí que són accessibles.

- Finalment, per als districtes i l'IMPD, els guanys són augmentar la consciència de tots els agents respecte a la necessitat d'aplicar la normativa d'accessibilitat i oferir un coneixement més ampli de la realitat que ajudi a prioritzar les actuacions a la ciutat.

- En els quatre anys de durada del projecte:

- Hi han participat 233 estudiants d'arquitectura.

- S'han analitzat 390 comerços dels districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc.

- S'han analitzat 17 equipaments públics (centres cíviues, centres d'ensenyament, Oficina d'Atenció al Ciutadà, Barcelona Activa, etcètera).

- S'han revisat 5,7 km de via pública.

El projecte s'ha presentat a diversos fòrums professionals, com ara l'ApS Fundació Jaume Bofill, d'on va rebre una beca l'any 2013-2014, a Eurocities, al Congrés Internacional de Ciutats Educadores, en la seva visita a Ciutat Vella, en una jornada sobre projectes d'aprenentatge servei del tercer sector, i a les Jornades 10x10 de l'any 2015.

Altres resultats positius són els següents:

- Participació, l'any 2016, en la guia del tercer sector *Universitaris que col·laboren amb entitats socials en el marc de la seva activitat acadèmica.*
- Elaboració de tres rutes sobre comerç accessible al barri del Casc Antic en el marc del mapa Barcelona + Sostenible.
- L'edició, l'any 2017, d'una guia dirigida a comerciants de la ciutat, a partir dels aprenentatges aconseguits per tots els actors: *Fem el nostre comerç accessible.*¹¹

Finalment, s'ha dut a terme, al carrer de la Creu Coberta del districte de Sants-Montjuïc, la prova pilot d'implantació de les millores a comerços. Es partia de l'estudi fet el 2014, en què es van detectar 9 establiments accessibles, que representaven l'11,25% del total de 80 comerços analitzats. Amb el pla pilot, desenvolupat des de l'octubre del 2016 fins al juny del 2017, s'han aplicat les mesures d'accessibilitat amb el suport d'un programa de subvencions, i s'han fet obres de millora en 16 establiments comercials.

8. Aprenentatges

Entre les fortaleses dels projectes CASBA, hi destaca l'ús de la metodologia d'aprenentatge servei, amb la qual tots els actors hi guanyem; els recursos invertits per formar l'alumnat serveixen, alhora, per sensibilitzar els actors. També hi ha la sostenibilitat en el temps i la forma com ha arrelat en l'Ajuntament, la universitat, les entitats i els barris.

Una altra fortalesa és la participació activa i central de les persones amb discapacitat, protagonistes i motors del projecte, que han fet visibles les seves necessitats i,

ahora, han fet valer la seva expertesa en accessibilitat i en sensibilització a la societat.

Entre les dificultats més importants, cal esmentar el repte de la implicació necessària dels comerciants per portar a terme les modificacions dels locals, en vista de la complexitat que els comporta aplicar-les (cost econòmic, temps de les obres, etcètera). Cal poder-los oferir suport.

D'altra banda, el projecte es mostra transferible. Ha tingut un creixement progressiu, que s'està reproduint en altres districtes de la ciutat i amb altres universitats.

CASBA és una mostra que el treball conjunt de la universitat, el comerç i les entitats, coordinat per l'Administració municipal, és una bona estratègia per superar, de manera real, les necessitats complexes de l'accessibilitat universal. L'establiment de noves sinergies, amb actors i col·lectius clau de la ciutat, ha estat una oportunitat per proposar noves mirades i respostes i continuar treballant pel futur de les persones amb diversitat funcional a la ciutat de Barcelona.

---

11. Veure la guia: <http://mobilitat.ajuntament.barcelona.cat/ca/noticia/fem-accessible-el-nostre-comerz-tota-una-guia>

Bibliografia

Barcelona Accessible. “Persones amb reconeixement legal de discapacitat a la ciutat de Barcelona (2014). Característiques i distribució territorial”. <http://ajuntament.barcelona.cat/accessible/sites/default/files/docs/dades-discapacitat-barcelona-2014.pdf>

Mesura de govern per a l’elaboració del Pla d’accessibilitat universal de Barcelona 2018-2026. https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/102743/1/MG_Pla_Accessibilitat_Universal.pdf.pdf

Ajuntament de Barcelona. “Enquesta d’activitat del sector comercial de Barcelona” (p. 8).

http://comerc.bcn.cat/sites/default/files/arxius/r15006_sector_comerc_informe_web.pdf

Ajuntament de Barcelona. “La web del comerç”.

<http://ajuntament.barcelona.cat/comerc/ca/xifres/quadre-resum-dhabits-de-compra-2016>

Ajuntament de Barcelona. Mesura de govern: “Estratègia de reforç i projecció del comerç a Barcelona 2017-2019”. http://ajuntament.barcelona.cat/comerc/sites/default/files/mesura_de_govern_comerc.pdf

Ajuntament de Barcelona. Mobilitat. *Fem el nostre comerç accessible*.

<http://mobilitat.ajuntament.barcelona.cat/ca/noticia/fem-accessible-el-nostre-comerz-tota-una-guia>

Barcelona Sostenible. Ruta de comerços a partir del projecte CASBA.

<http://www.bcnostenible.cat/es/web/itinerari/ruta-de-comercos-i-equipaments-accessibles-al-carrer-sant-pere-mes-baix-a-partir-del-projecte-casba>

Bestraten Hormias Arquitectura. Exposició “Tarragona accessible”.

<https://bharquitectura.wordpress.com/portfolio/exposicio-tarragona-accessible/>

Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat. http://www.convenciondiscapacidad.es/ConvencionEspana_new.html

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. “Interpretació i aplicació de la normativa”.

http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/persones_amb_discapacitat/accessibilitat_intern/accessibilitat_i_autonomia/normativa_relacionada/interpretacio/

ESCOFET, Anna; Fuertes, Teresa. *Construint vincles entre universitat i societat. 20 experiències d’ApS a les universitats catalanes*. Pendent de publicar.

Fundació Jaume Bofill. És el centre de referència en aquest àmbit a Catalunya. <http://www.aprenentatgeservei.org/index.php?cm=02>

RUBIO, L. “Aprenentatge servei i implicació de les entitats socials en el món educatiu”. <http://www.aprenentatgeservei.org/intra/aps/documents/entitats%20socials%20x%20fotop.pdf>

TARRAGÓ, Marçal. “Comerç, morfologia de la ciutat i cohesió social”.

<https://www.diba.cat/documents/153833/160414/comerc-debats-debat1-doc3-pdf.pdf>

Universitat Politècnica de Barcelona. “Calafell accessible”.

<http://www.catac.upc.edu/index.php/tallers/79-calafell-accessible-projecte-d-accessibilitat-de-la-via-publica-i-comercial-de-calafell>

Universitat Politècnica de Catalunya. “Tarragona accessible”. <http://www.catac.upc.edu/index.php/exposicions/97-tarragona-accessible-projecte-d-accessibilitat-de-la-via-publica-i-comercial-de-tarragona>

Universitat Politècnica de Catalunya. “Vilanova accessible”.

<http://www.catac.upc.edu/index.php/tallers/113-vilanova-accessible-projecte-d-accessibilitat-de-la-via-publica-i-comercial-de-vilanova-i-la-geltru>